

I

(Νομοθετικές πράξεις)

ΟΔΗΓΙΕΣ

ΟΔΗΓΙΑ 2013/48/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 22ας Οκτωβρίου 2013

σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 82 παράγραφος 2 στοιχείο β),

Έχοντας υπόψη την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Κατόπιν διαβίβασης του σχεδίου νομοθετικής πράξης στα εθνικά κοινοβούλια,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ⁽¹⁾,

Αφού ζητήθηκε η γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών,

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήδη νομοθετική διαδικασία ⁽²⁾,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Χάρτης), το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ) και το άρθρο 14 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ) διασφαλίζουν το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Το άρθρο 48 παράγραφος 2 του Χάρτη διασφαλίζει τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης.
- (2) Η Ένωση έχει θέσει ως στόχο τη διατήρηση και ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999, ιδίως σύμφωνα με το σημείο 33, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών και άλλων αποφάσεων των δικαστικών αρχών θα πρέπει να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας σε αστικά και ποινικά θέματα εντός της Ένωσης, δεδομένου ότι η ενισχυμένη

αμοιβαία αναγνώριση και η αναγκαία προσέγγιση των νομοθεσιών θα διευκολύνουν τη συνεργασία μεταξύ αρμόδιων αρχών και τη δικαστική προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων.

- (3) Δυνάμει του άρθρου 82 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), «[η] δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ένωση θεμελιώνεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών [...]».
- (4) Η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων επί ποινικών υποθέσεων προϋποθέτει ότι τα κράτη μέλη έχουν αμοιβαία εμπιστοσύνη στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης καθενός από αυτά. Ο βαθμός της αμοιβαίας αναγνώρισης εξαρτάται κατά πολύ από μια σειρά παραγόντων που περιλαμβάνουν μηχανισμούς προστασίας των δικαιωμάτων των υπόπτων ή των κατηγορουμένων και τον καθορισμό κοινών ελάχιστων κανόνων, αναγκαίων για τη διευκόλυνση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.
- (5) Μολονότι τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ και του ΔΣΑΠΔ, η πείρα έχει δείξει ότι το γεγονός αυτό από μόνο του δεν εξασφαλίζει πάντοτε επαρκή βαθμό εμπιστοσύνης στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών.
- (6) Η αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων επί ποινικών θεμάτων μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά μόνο σε κλίμα εμπιστοσύνης, ώστε όχι μόνο οι δικαστικές αρχές αλλά και όλοι οι συντελεστές της ποινικής διαδικασίας να θεωρούν τις αποφάσεις των δικαστικών αρχών άλλων κρατών μελών ισόδυνες με τις δικές τους, γεγονός που προϋποθέτει εμπιστοσύνη όχι μόνο στην επάρκεια των κανόνων άλλων κρατών μελών, αλλά και στην ορθή εφαρμογή τους. Η ενδυνάμωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης προϋποθέτει την ύπαρξη λεπτομερών κανόνων για την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων και εγγυήσεων που απορρέουν από το Χάρτη, την ΕΣΔΑ και το ΔΣΑΠΔ. Απαιτεί επίσης την περαιτέρω ανάπτυξη στο πλαίσιο της Ένωσης, μέσω της παρούσας οδηγίας και άλλων μέτρων, των ελάχιστων προδιαγραφών που ορίζονται στο Χάρτη και την ΕΣΔΑ.

⁽¹⁾ ΕΕ C 43 της 15.2.2012, σ. 51.

⁽²⁾ Θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 10ης Σεπτεμβρίου 2013 (δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα) και απόφαση του Συμβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 2013.

- (7) Το άρθρο 82 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ προβλέπει τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη για να διευκολυνθούν η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών καθώς και η αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές διαστάσεις. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στα «δικαιώματα των προσώπων στην ποινική διαδικασία» ως έναν από τους τομείς στους οποίους δύνανται να θεσπισθούν ελάχιστοι κανόνες.
- (8) Οι κοινοί ελάχιστοι κανόνες θα πρέπει να οδηγήσουν στην τόνωση της εμπιστοσύνης στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης όλων των κρατών μελών και, κατ' επέκταση, στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της δικαστικής συνεργασίας, σε κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης, καθώς και στην προαγωγή μιας νοοτροπίας υπέρ των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ένωση. Τέτοιοι κοινοί ελάχιστοι κανόνες θα πρέπει επίσης να οδηγήσουν στην άρση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών σε ολόκληρη την επικράτεια των κρατών μελών. Τέτοιοι κοινοί ελάχιστοι κανόνες θα πρέπει να θεσπίζονται όσον αφορά στο δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας και το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας.
- (9) Στις 30 Νοεμβρίου 2009 το Συμβούλιο εξέδωσε ψήφισμα για τον οδικό χάρτη για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή των κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες («οδικός χάρτης») ⁽¹⁾. Με τον οδικό χάρτη ζητείται, βάσει σταδιακής προσέγγισης, η έγκριση μέτρων όσον αφορά το δικαίωμα μετάφρασης και διερμηνείας (μέτρο Α), το δικαίωμα ενημέρωσης για τα δικαιώματα και τις κατηγορίες (μέτρο Β), στο δικαίωμα σε νομικές συμβουλές και στο ευεργέτημα της πένιας (μέτρο Γ), το δικαίωμα επικοινωνίας με συγγενείς, εργοδότες και προξενικές αρχές (μέτρο Δ) και τις ειδικές διασφαλίσεις για ευάλωτους υπόπτους ή κατηγορουμένους (μέτρο Ε). Στον οδικό χάρτη επισημαίνεται ότι η σειρά των δικαιωμάτων είναι μόνο ενδεικτική και υποδηλώνοντας έτσι ότι μπορεί να μεταβάλλεται ανάλογα με τις προτεραιότητες. Ο οδικός χάρτης έχει σχεδιασθεί ώστε να λειτουργεί ως σύνολο· τα οφέλη του θα γίνουν αισθητά μόνον όταν θα έχει εφαρμοσθεί στο σύνολό του.
- (10) Στις 11 Δεκεμβρίου 2009 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε την ικανοποίησή του για τον οδικό χάρτη και τον κατέστησε μέρος του Προγράμματος της Στοκχόλμης — Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες ⁽²⁾ (σημείο 2.4). Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογράμμισε τον μη εξαντλητικό χαρακτήρα του οδικού χάρτη, καλώντας την Επιτροπή να εξετάσει περαιτέρω στοιχεία των στοιχειωδών δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων και να εκτιμήσει κατά πόσον άλλα ζητήματα, όπως το τεκμήριο αθωότητας, πρέπει να εξετασθούν, για την προώθηση της βελτίωσης της συνεργασίας στον τομέα αυτό.
- (11) Έχουν εκδοθεί έως τώρα δύο μέτρα σύμφωνα με τον οδικό χάρτη, δηλαδή η οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010, σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία ⁽³⁾ και η οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης κατά την ποινική διαδικασία ⁽⁴⁾.
- (12) Η παρούσα οδηγία θέτει τους ελάχιστους κανόνες σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και της διαδικασίας για την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης σύμφωνα με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών ⁽⁵⁾ (διαδικασία ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης) και το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας και επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας. Με τον τρόπο αυτό, η οδηγία προωθεί την εφαρμογή του Χάρτη και ιδίως των άρθρων 4, 6, 7, 47 και 48 αυτού, βάσει των άρθρων 3, 5, 6 και 8 της ΕΣΔΑ, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο, στη νομολογία του, θέτει παγίως κανόνες για το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο. Αυτή η νομολογία προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι ο δικαίως χαρακτήρας μιας διαδικασίας απαιτεί να μπορεί ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος να αποκτήσει το πλήρες φάσμα των υπηρεσιών που συνδέονται ειδικότερα με το δικαίωμα για νομική συνδρομή. Στο σημείο αυτό, οι δικηγόροι υπόπτων ή κατηγορουμένων θα πρέπει να μπορούν να εξασφαλίζουν χωρίς περιορισμό τις θεμελιώδεις πτυχές της υπεράσπισης.
- (13) Με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων των κρατών μελών δυνάμει της ΕΣΔΑ να εξασφαλίζουν το δικαίωμα δίκαιης δίκης, οι διαδικασίες για ήσσοнос σημασίας παραβάσεις που διαπράττονται σε σωφρονιστικά ιδρύματα και οι διαδικασίες για στρατιωτικές παραβάσεις για τις οποίες επιλαμβάνεται ο αρμόδιος αξιωματικός δεν θα πρέπει να θεωρούνται ως ποινικές διαδικασίες κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας.
- (14) Κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διατάξεις της οδηγίας 2012/13/ΕΕ, οι οποίες απαιτούν οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι να ενημερώνονται αμέσως για το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, στους δε υπόπτους ή κατηγορουμένους που συλλαμβάνονται ή τίθενται υπό κράτηση να παρέχεται αμέσως έγγραφο δικαιωμάτων που περιέχει πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο.
- (15) Ο όρος «δικηγόρος» στην παρούσα οδηγία αναφέρεται σε οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, διαθέτει τα προσόντα και δικαιούται, μεταξύ άλλων μέσω διαπιστεύσεως σε εξουσιοδοτημένο φορέα, να παρέχει νομικές συμβουλές και νομική συνδρομή σε υπόπτους ή κατηγορουμένους.
- (16) Σε ορισμένα κράτη μέλη ενδέχεται κάποια αρχή πλην δικαστηρίου με δικαιοδοσία σε ποινικές υποθέσεις να είναι αρμόδια για την επιβολή κυρώσεων, εκτός από τη στέρηση της ελευθερίας, όσον αφορά σε σχετικές ήσσοнос σημασίας παραβάσεις. Τούτο μπορεί να συμβαίνει π.χ. στην περίπτωση παραβάσεων του κώδικα οδικής κυκλοφορίας που διαπράττονται σε μεγάλη κλίμακα και οι οποίες ενδεχομένως διαπιστώνονται ύστερα από έλεγχο κυκλοφορίας. Στις περιπτώσεις

⁽¹⁾ ΕΕ C 295 της 4.12.2009, σ. 1.

⁽²⁾ ΕΕ C 115 της 4.5.2010, σ. 1.

⁽³⁾ ΕΕ L 280 της 26.10.2010, σ. 1.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 142 της 1.6.2012, σ. 1.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 190 της 18.7.2002, σ. 1.

- αυτές, θα ήταν παράλογο να απαιτείται από τις αρμόδιες αρχές να διασφαλίζουν όλα τα δικαιώματα που προβλέπονται από την παρούσα οδηγία. Όταν το δικαιο κράτους μέλους προβλέπει την επιβολή κυρώσεων για ήσσονος σημασίας παραβάσεις από μια τέτοια αρμόδια αρχή και εφόσον υφίσταται είτε δικαίωμα άσκησης ένδικου μέσου είτε δυνατότητα παραπομπής της υπόθεσης ενώπιον ποινικού δικαστηρίου, η παρούσα οδηγία θα πρέπει συνεπώς να εφαρμόζεται μόνο στη διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου αυτού κατόπιν της ασκήσεως του ένδικου μέσου ή παραπομπής.
- (17) Σε ορισμένα κράτη μέλη ορισμένες ήσσονος σημασίας παραβάσεις, ιδίως ήσσονος σημασίας παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας, ήσσονος σημασίας παραβάσεις γενικών δημοτικών κανονισμών και ήσσονος σημασίας προσβολές της δημόσιας τάξης, θεωρούνται ποινικά αδικήματα. Στις περιπτώσεις αυτές, θα ήταν παράλογο να απαιτείται από τις αρμόδιες αρχές να διασφαλίζουν όλα τα δικαιώματα που προβλέπονται από την παρούσα οδηγία. Όταν το δικαιο κράτους μέλους προβλέπει όσον αφορά στις ήσσονος σημασίας παραβάσεις ότι δεν μπορεί να επιβληθεί ως κύρωση η στέρηση της ελευθερίας, η παρούσα οδηγία θα πρέπει, επομένως, να εφαρμόζεται μόνο στις διαδικασίες ενώπιον ποινικού δικαστηρίου.
- (18) Το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας όσον αφορά σε ήσσονος σημασίας παραβάσεις δεν θα πρέπει να επηρεάζει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών δυνάμει της ΕΣΔΑ να εξασφαλίζουν το δικαίωμα δίκαιης δίκης, περιλαμβανομένου του δικαιώματος για παροχή νομικής συνδρομής από δικηγόρο.
- (19) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι να έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση σύμφωνα με την παρούσα οδηγία. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να χορηγείται στους υπόπτους ή κατηγορουμένους δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο κατά την ποινική διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου, εφόσον δεν έχουν παραιτηθεί από το εν λόγω δικαίωμα.
- (20) Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η εξέταση δεν περιλαμβάνει την προκαταρκτική εξέταση από την αστυνομία ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου, με την οποία επιδιώκεται η εξακρίβωση της ταυτότητας του προσώπου, η διαπίστωση της κατοχής όπλων ή άλλων παρεμφερών ζητημάτων ασφαλείας ή ο προσδιορισμός του κατά πόσον θα πρέπει να αρχίσει έρευνα, π.χ. κατά τη διάρκεια καθ' οδόν ελέγχου ή τακτικών δειγματοληπτικών ελέγχων όταν δεν έχει εντοπισθεί ακόμη ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος.
- (21) Όταν ένα πρόσωπο που δεν είναι ύποπτος ή κατηγορούμενος, όπως ένας μάρτυρας, όταν καταστεί ύποπτος ή κατηγορούμενος, το εν λόγω πρόσωπο θα πρέπει να προστατεύεται από τη μη αυτοενοχοποίηση και να έχει το δικαίωμα σιωπής, όπως επιβεβαιώνεται από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Στην παρούσα οδηγία γίνεται συνεπώς ρητή παραπομπή στη συγκεκριμένη περίπτωση κατά την οποία ένα τέτοιο πρόσωπο καθίσταται ύποπτος ή κατηγορούμενος κατά τη διάρκεια εξέτασης από την αστυνομία ή από άλλη αρχή επιβολής του νόμου στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας. Αν, κατά τη διάρκεια τέτοιας εξέτασης, πρόσωπο που δεν είναι ύποπτος ή κατηγορούμενος καταστεί ύποπτος ή κατηγορούμενος, η εξέταση θα πρέπει να ανασταλεί αμέσως. Ωστόσο, η εξέταση μπορεί να συνεχιστεί αν γνωστοποιηθεί στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο ότι είναι ύποπτος ή κατηγορούμενος και ότι μπορεί να ασκήσει πλήρως τα δικαιώματα που προβλέπονται από την παρούσα οδηγία.
- (22) Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να διαβουλευτούν κατ' ιδίαν με τον δικηγόρο που τους εκπροσωπεί. Τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις σχετικά με τη διάρκεια και τη συχνότητα των διαβουλεύσεων αυτών, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της διαδικασίας, ιδίως την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και τα εφαρμοστέα δικονομικά στάδια. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να καθορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις για την κατοχύρωση της ασφάλειας και της προστασίας, ιδίως του δικηγόρου και του υπόπτου ή του κατηγορούμενου, στον τόπο στον οποίον πραγματοποιείται αυτή η διαβούλευση. Αυτές οι πρακτικές ρυθμίσεις δεν θα πρέπει να θίγουν την αποτελεσματική άσκηση ή την ουσία του δικαιώματος των υπόπτων ή των κατηγορουμένων να διαβουλευτούν με τον δικηγόρο τους.
- (23) Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα επικοινωνίας με τον δικηγόρο που τους εκπροσωπεί. Αυτή η επικοινωνία μπορεί να πραγματοποιείται σε οιοδήποτε στάδιο, μεταξύ άλλων πριν από κάθε άσκηση του δικαιώματος κατ' ιδίαν επικοινωνίας με τον εν λόγω δικηγόρο. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να καθορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις σχετικά με τη διάρκεια, τη συχνότητα και τον τρόπο της εν λόγω επικοινωνίας, μεταξύ άλλων όσον αφορά στη χρήση της τηλεδιάσκεψης και άλλης τεχνολογίας επικοινωνιών προς διεξαγωγή αυτής της επικοινωνίας. Αυτές οι πρακτικές ρυθμίσεις δεν θα πρέπει να θίγουν την αποτελεσματική άσκηση ή την ουσία του δικαιώματος των υπόπτων ή των κατηγορουμένων να διαβουλευτούν με τον δικηγόρο τους.
- (24) Ως προς ορισμένες ήσσονος σημασίας παραβάσεις, η οδηγία δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα κράτη μέλη να ρυθμίζουν το δικαίωμα πρόσβασης των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε δικηγόρο μέσω τηλεφώνου. Ωστόσο, ο περιορισμός του δικαιώματος κατά τον τρόπο αυτό θα πρέπει να αφορά μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος δεν πρόκειται να εξετασθεί από την αστυνομία ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου ή δικαστική αρχή.
- (25) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα να ζητούν να παρίσταται ο δικηγόρος τους και να συμμετέχει αποτελεσματικά κατά την εξέταση τους από την αστυνομία ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου ή δικαστική αρχή, μεταξύ άλλων και κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας. Αυτή η συμμετοχή θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο οι οποίες μπορούν να ρυθμίζουν τη συμμετοχή δικηγόρου κατά τη διάρκεια της εξέτασης του υπόπτου ή του κατηγορουμένου από την αστυνομία ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου ή δικαστική αρχή και κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, υπό τον όρο ότι αυτές οι διαδικασίες δεν θίγουν την αποτελεσματική

άσκηση και την ουσία του συγκεκριμένου δικαιώματος. Κατά τη διάρκεια της εξέτασης του υπόπτου ή του κατηγορούμενου από την αστυνομία ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου ή δικαστική αρχή ή κατά την ακροαματική διαδικασία, ο δικηγόρος δύναται μεταξύ άλλων, σύμφωνα με τις εν λόγω διαδικασίες, να υποβάλλει ερωτήσεις, να ζητεί διευκρινίσεις και να προβαίνει σε δηλώσεις, οι οποίες θα πρέπει να καταγράφονται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.

- (26) Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι δικαιούνται να ζητήσουν να παρίσταται ο δικηγόρος του στις ανακριτικές πράξεις ή πράξεις συλλογής αποδεικτικών στοιχείων στο βαθμό που προβλέπονται από το οικείο εθνικό δίκαιο και στο βαθμό που οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι απαιτείται ή επιτρέπεται να παρίστανται. Οι πράξεις αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον τη διέλευση προσώπων για αναγνώριση, στην οποία ο ύποπτος ή κατηγορούμενος εμφανίζεται μεταξύ άλλων προσώπων προκειμένου να αναγνωριστεί από θύμα ή μάρτυρα, την εξέταση κατ' αντιπαράσταση, στην οποία ο ύποπτος ή κατηγορούμενος εξετάζεται μαζί με έναν ή περισσότερους μάρτυρες ή θύματα όταν υπάρχουν διαφωνίες για σημαντικά γεγονότα ή στοιχεία, και την αναπαράσταση των εγκλημάτων στην οποία παρίσταται ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος, προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα ο τρόπος και οι περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε το έγκλημα και να τεθούν συγκεκριμένα ερωτήματα στον ύποπτο ή κατηγορούμενο. Τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις σχετικά με την παράσταση δικηγόρου κατά τη διάρκεια των ανακριτικών πράξεων ή πράξεων συλλογής αποδεικτικών στοιχείων. Αυτές οι πρακτικές ρυθμίσεις δεν θα πρέπει να θίγουν την αποτελεσματική άσκηση και την ουσία των συγκεκριμένων δικαιωμάτων. Σε περίπτωση που παρίσταται δικηγόρος κατά τη διάρκεια ανακριτικής πράξεως ή πράξεως συλλογής αποδεικτικών στοιχείων, αυτό θα πρέπει να σημειώνεται σύμφωνα με τη διαδικασία καταγραφής σύμφωνα με το δίκαιο του σχετικού κράτους μέλους.
- (27) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδιώκουν να διαθέτουν γενικές πληροφορίες, λόγω χάρη σε ιστοσελίδα ή με διαφημιστικό φυλλάδιο που θα είναι διαθέσιμο στα αστυνομικά τμήματα, ώστε να διευκολύνεται η προσφυγή των υπόπτων ή των κατηγορουμένων σε δικηγόρο. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν θα απαιτείται να εξασφαλίζουν ενεργά την παροχή δικηγορικής συνδρομής στους ύποπτους ή κατηγορούμενους που δεν έχουν στερηθεί την ελευθερία τους, εάν τα εν λόγω πρόσωπα δεν έχουν φροντίσει από μόνοι τους να εξασφαλίσουν τη συνδρομή δικηγόρου. Ο εν λόγω ύποπτος ή κατηγορούμενος θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να έρχεται ελεύθερα σε επαφή, σε διαβούλευση με δικηγόρο και να δέχεται τη συνδρομή δικηγόρου.
- (28) Στις περιπτώσεις στέρησης της ελευθερίας υπόπτων ή κατηγορουμένων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβαίνουν στους αναγκαίους διακανονισμούς ώστε να διασφαλίζουν ότι τα πρόσωπα αυτά είναι σε θέση να ασκήσουν πράγματι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, μεταξύ άλλων φροντίζοντας να εξασφαλίσουν τη συνδρομή δικηγόρου όταν ο ενδιαφερόμενος δεν έχει, εκτός εάν έχει παραιτηθεί από το

δικαίωμα αυτό. Αυτές οι πρακτικές ρυθμίσεις μπορεί να προβλέπουν, μεταξύ άλλων, ότι οι αρμόδιες αρχές κανονίζουν τη συνδρομή δικηγόρου βάσει καταλόγου διαθέσιμων δικηγόρων από τον οποίον μπορεί να επιλέξει ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος. Οι ρυθμίσεις αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν ενδεχομένως ρυθμίσεις για το ευεργέτημα της πενίας.

- (29) Οι συνθήκες στις οποίες οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι στερούνται την ελευθερία τους θα πρέπει να τηρούν πλήρως τους κανόνες της ΕΣΔΑ, του Χάρτη, καθώς και της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης («Δικαστήριο») και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Κατά την παροχή συνδρομής σύμφωνα με την παρούσα οδηγία σε ύποπτο ή κατηγορούμενο ο οποίος στερείται την ελευθερία του, ο δικηγόρος θα πρέπει να μπορεί να θέσει στις αρμόδιες αρχές οποιοδήποτε ζήτημα σχετικά με τις συνθήκες στις οποίες στερείται της ελευθερίας του το εν λόγω πρόσωπο.
- (30) Σε περιπτώσεις γεωγραφικής απομόνωσης του υπόπτου ή κατηγορουμένου, για παράδειγμα σε υπερπόντια εδάφη ή όταν το κράτος μέλος αναλαμβάνει ή συμμετέχει σε στρατιωτικές επιχειρήσεις εκτός του εδάφους του, τα κράτη μέλη επιτρέπεται να παρεκκλίνουν προσωρινά από το δικαίωμα του υπόπτου ή του κατηγορούμενου να έχει πρόσβαση σε δικηγόρο χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη στέριση της ελευθερίας. Κατά τη διάρκεια μιας τέτοιας προσωρινής παρέκκλισης, οι αρμόδιες αρχές δεν θα πρέπει να εξετάσουν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο ή να επιχειρήσουν οποιαδήποτε από τις ανακριτικές πράξεις ή πράξεις συλλογής αποδεικτικών στοιχείων που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία. Όταν η άμεση πρόσβαση σε δικηγόρο δεν είναι εφικτή λόγω της γεωγραφικής απομόνωσης του υπόπτου ή κατηγορουμένου, τα κράτη μέλη οφείλουν να οργανώσουν την επικοινωνία μέσω τηλεφώνου ή τηλεδιάσκεψης, εκτός αν αυτό είναι ανέφικτο.
- (31) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να παρεκκλίνουν προσωρινά από το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο στάδιο της προδικαστικής διαδικασίας εφόσον είναι αναγκαίο, σε επείγουσες περιπτώσεις, να αποτραπούν σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις στη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα ενός προσώπου. Κατά τη διάρκεια προσωρινής παρέκκλισης για αυτόν τον λόγο, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να εξετάσουν τους υπόπτους ή κατηγορούμενους χωρίς να παρίσταται ο δικηγόρος, υπό τον όρο ότι οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι έχουν ενημερωθεί σχετικά με το δικαίωμά τους στη σιωπή και ότι μπορούν να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα, καθώς και ότι αυτή η εξέταση δεν θίγει τα δικαιώματα της υπεράσπισης, μεταξύ άλλων την αρχή της απαγόρευσης της αυτοενοχοποίησης. Η εξέταση μπορεί να πραγματοποιηθεί για τον μοναδικό σκοπό και στην αναγκαία έκταση προς απόκτηση πληροφοριών ουσιαστικής σημασίας για να αποτραπούν σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα προσώπου. Οποιαδήποτε κατάχρηση αυτής της παρέκκλισης θα έθιγε καταρχήν ανεπανόρθωτα τα δικαιώματα υπεράσπισης.

- (32) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπεται επίσης να παρεκκλίνουν προσωρινά από το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο προδικαστικό στάδιο, σε περίπτωση επιτακτικής ανάγκης να αναληφθεί άμεση δράση από τις αρχές που διενεργούν την έρευνα προς αποτροπή σημαντικού κινδύνου για την ποινική διαδικασία, ιδίως προς αποτροπή καταστροφής ή αλλοίωσης σημαντικών αποδεικτικών στοιχείων, ή προς αποτροπή παρεμβάσεων στους μάρτυρες. Κατά τη διάρκεια προσωρινής παρέκκλισης για αυτόν τον λόγο, οι αρμόδιες αρχές θα μπορούν να εξετάσουν τους υπόπτους ή κατηγορούμενους χωρίς να παρίσταται ο δικηγόρος, υπό τον όρο ότι οι έχουν ενημερωθεί σχετικά με το δικαίωμά τους στη σιωπή και ότι μπορούν να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα, καθώς και υπό τον όρο ότι αυτή η εξέταση δεν θίγει τα δικαιώματα της υπεράσπισης, μεταξύ άλλων την αρχή της απαγόρευσης της αυτοενοχοποίησης. Η εξέταση μπορεί να πραγματοποιηθεί για τον μοναδικό σκοπό και στην αναγκαία έκταση προς απόκτηση πληροφοριών ουσιαστικής σημασίας για να αποτραπεί σημαντικός κίνδυνος για την ποινική διαδικασία. Οποιαδήποτε κατάχρηση αυτής της παρέκκλισης θα έτιγχε καταρχήν ανεπανόρθωτα τα δικαιώματα υπεράσπισης.
- (33) Το απόρρητο της επικοινωνίας μεταξύ υπόπτων ή κατηγορουμένων και του δικηγόρου τους είναι βασικό στοιχείο για να εξασφαλισθεί η ουσιαστική άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης και αποτελεί ουσιαστικό μέρος του δικαιώματος δίκαιης δίκης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει συνεπώς να σέβονται το απόρρητο των διαβουλεύσεων και άλλων μορφών επικοινωνίας μεταξύ του δικηγόρου και του υπόπτου ή κατηγορουμένου κατά την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο που προβλέπεται από την παρούσα οδηγία, χωρίς παρέκκλιση. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει διαδικασίες που ρυθμίζουν την κατάσταση κατά την οποία συντρέχουν αντικειμενικές και τεκμηριωμένες περιστάσεις που δημιουργούν υποψίες ότι ο δικηγόρος εμπλέκεται σε ποινικό αδίκημα με τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο. Οποιαδήποτε εγκληματική δραστηριότητα εκ μέρους του δικηγόρου δεν θα πρέπει να εκληφθεί ως θεμιτή συνδρομή προς υπόπτους ή κατηγορουμένους στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας. Η υποχρέωση σεβασμού του απορρήτου δεν συνεπάγεται απλώς ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να μην παρεμβαίνουν ή να έχουν πρόσβαση σε αυτήν την επικοινωνία, αλλά επίσης ότι, σε περίπτωση που οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στερούνται την ελευθερία τους ή καθ' οιονδήποτε τρόπο βρίσκονται σε χώρο υπό τον έλεγχο του κράτους, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι ρυθμίσεις της επικοινωνίας τηρούν και προστατεύουν το απόρρητο. Αυτό δεν θίγει τους μηχανισμούς σε χώρους κράτησης που αποσκοπούν στην αποτροπή αποστολών παράνομων αντικειμένων προς τους κρατούμενους, όπως οι μηχανισμοί ελέγχου της αλληλογραφίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι μηχανισμοί αυτοί δεν επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές να διαβάζουν την επικοινωνία μεταξύ των υπόπτων ή κατηγορουμένων και του δικηγόρου τους. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει επίσης τις διαδικασίες του εθνικού δικαίου σύμφωνα με τις οποίες αίτηση για διαβίβαση της αλληλογραφίας μπορεί να απορρίπτεται αν ο αποστολέας δεν συναινεί στο να υποβάλλεται πρώτα η αλληλογραφία στο αρμόδιο δικαστήριο.
- (34) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να ισχύει με την επιφύλαξη της παραβίασης του απορρήτου που ενδέχεται να συμβεί συμπτωματικά σε μία νόμιμη επιχείρηση εποπτείας από αρμόδιες αρχές. Η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να θίγει επίσης το έργο που πραγματοποιείται, για παράδειγμα, από τις εθνικές υπηρεσίες πληροφοριών, για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) ή που εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 72 ΣΛΕΕ, σύμφωνα με το οποίο ο τίτλος V σχετικά με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης δεν πρέπει να θίγει την άσκηση των ευθυνών των κρατών μελών για την τήρηση της δημόσιας τάξης και τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας.
- (35) Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι που στερούνται την ελευθερία τους θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να ενημερώνεται τουλάχιστον ένα πρόσωπο της επιλογής τους, όπως συγγενής ή εργοδότης, για τη στέρηση της ελευθερίας τους, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, υπό τον όρο της εύρυθμης διεξαγωγής της ποινικής διαδικασίας κατά του υπόπτου ή κατηγορουμένου ή κάθε άλλης ποινικής διαδικασίας. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβαίνουν σε πρακτικές ρυθμίσεις σχετικά με την εφαρμογή του εν λόγω δικαιώματος. Οι εν λόγω πρακτικές ρυθμίσεις δεν θα πρέπει να θίγουν την πραγματική άσκηση και την ουσία του δικαιώματος. Ωστόσο, σε περιορισμένες, εξαιρετικές περιστάσεις, θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα προσωρινής παρέκκλισης από το εν λόγω δικαίωμα, όταν αυτή δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους που απορρέουν από τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης, όπως προσδιορίζεται στην παρούσα οδηγία. Σε περίπτωση που οι αρμόδιες αρχές σχεδιάζουν μια τέτοια προσωρινή παρέκκλιση για ένα συγκεκριμένο τρίτο πρόσωπο, θα πρέπει πρώτα να εξετάσουν αν ένα άλλο τρίτο πρόσωπο, το οποίο έχει υποδειχθεί από τον ύποπτο ή κατηγορούμενο, μπορεί να ενημερωθεί σχετικά με τη στέρηση της ελευθερίας.
- (36) Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα επικοινωνίας, κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας τους, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση με τουλάχιστον ένα τρίτο πρόσωπο, όπως με συγγενή, που έχουν υποδείξει οι ίδιοι. Τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίζουν ή να αναβάλλουν την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος λόγω επιτακτικών αναγκών ή αναλογικών επιχειρησιακών απαιτήσεων. Αυτές οι ανάγκες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την ανάγκη αποτροπής σοβαρών δυσμενών επιπτώσεων για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα προσώπου, την ανάγκη να διαφυλαχθεί η ορθή διεξαγωγή της ποινικής διαδικασίας, την ανάγκη αποτροπής ποινικού αδικήματος, την ανάγκη παρουσίας στην ακροαματική διαδικασία και την ανάγκη προστασίας των θυμάτων εγκλήματος. Σε περίπτωση που οι αρμόδιες αρχές προβλέπουν τον περιορισμό ή την αναβολή της άσκησης του δικαιώματος επικοινωνίας με ένα συγκεκριμένο τρίτο πρόσωπο, θα πρέπει να εξετάζουν πρώτα αν οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι μπορούν να επικοινωνήσουν με ένα άλλο τρίτο πρόσωπο που οι ίδιοι υποδεικνύουν. Τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις σχετικά με την επιλογή της κατάλληλης χρονικής στιγμής, τα μέσα, τη διάρκεια και τη συχνότητα της επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη να διαφυλαχθούν η τάξη, η ασφάλεια και η προστασία στους χώρους κράτησης του προσώπου.
- (34) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να ισχύει με την επιφύλαξη της παραβίασης του απορρήτου που ενδέχεται να συμβεί

- (37) Το δικαίωμα σε προξενική συνδρομή των υπόπτων και κατηγορουμένων που στερούνται την ελευθερία τους κατοχυρώνεται από το άρθρο 36 της σύμβασης της Βιέννης του 1963 επί των προξενικών σχέσεων, στο οποίο προβλέπεται δικαίωμα των κρατών να επικοινωνούν με τους υπηκόους τους. Η παρούσα οδηγία παρέχει αντίστοιχο δικαίωμα στους υπόπτους ή στους κατηγορουμένους που στερούνται την ελευθερία τους, εφόσον το επιθυμούν. Η προξενική προστασία μπορεί να ασκείται από τις διπλωματικές αρχές όταν οι εν λόγω αρχές ενεργούν ως προξενικές αρχές.
- (38) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ορίζουν σαφώς στο εθνικό τους δίκαιο τους λόγους και τα κριτήρια οποιωνδήποτε προσωρινών παρεκκλίσεων από τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας και θα πρέπει να κάνουν περιορισμένη χρήση αυτών των προσωρινών παρεκκλίσεων. Οι προσωρινές αυτές παρεκκλίσεις θα πρέπει να είναι αναλογικές, αυστηρά περιορισμένες χρονικά, να μη βασίζονται αποκλειστικά στον τύπο ή τη σοβαρότητα του υποτιθέμενου αδικήματος και να μην προσβάλλουν το συνολικά δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι σε περίπτωση που επιτραπεί χρονική παρέκκλιση δυνάμει της παρούσας οδηγίας από δικαστική αρχή που δεν είναι δικαστής ή δικαστήριο, η απόφαση με την οποία επιτρέπεται η χρονική παρέκκλιση θα μπορεί να κριθεί από δικαστήριο, τουλάχιστον κατά το στάδιο της δίκης.
- (39) Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι θα πρέπει να μπορούν να παραιτούνται από δικαίωμα που παρέχεται δυνάμει της παρούσας οδηγίας, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν ενημερωθεί σχετικά με το περιεχόμενο του συγκεκριμένου δικαιώματος και τις ενδεχόμενες συνέπειες της παραίτησης από το εν λόγω δικαίωμα. Κατά την ενημέρωση αυτή, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές συνθήκες των οικείων υπόπτων ή κατηγορουμένων, μεταξύ άλλων η ηλικία τους και η ψυχική και σωματική τους κατάσταση.
- (40) Η παραίτηση και οι περιστάσεις υπό τις οποίες ασκείται θα πρέπει να καταγράφονται σύμφωνα με διαδικασία προβλεπόμενη από το δίκαιο του αντίστοιχου κράτους μέλους. Αυτό δεν θα πρέπει να συνεπάγεται πρόσθετη υποχρέωση για τα κράτη μέλη να θεσπίσουν νέους μηχανισμούς ή πρόσθετη διοικητική επιβάρυνση.
- (41) Όταν ο ύποπτος ή κατηγορούμενος ανακαλεί την παραίτηση σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, δεν θα πρέπει να χρειάζεται να διενεργηθεί εκ νέου εξέταση ή κάθε άλλη οικονομική πράξη που πραγματοποιήθηκε κατά τη χρονική περίοδο παραίτησης από το συγκεκριμένο δικαίωμα.
- (42) Το πρόσωπα που υπάγονται σε διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης («εκζητούμενοι») θα πρέπει να έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης, ώστε να μπορούν να ασκήσουν ουσιαστικά τα δικαιώματά τους που προβλέπονται από την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ. Όταν ο δικηγόρος παρίσταται σε εξέταση του εκζητούμενου από δικαστική αρχή εκτέλεσης, ο εν λόγω δικηγόρος δύναται, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες από το εθνικό δίκαιο διαδικασίες, να υποβάλλει ερωτήσεις, να ζητά διευκρινίσεις και να προβαίνει σε δηλώσεις. Το γεγονός της παράστασης του δικηγόρου σε αυτήν την εξέταση θα πρέπει να σημειώνεται μέσω της διαδικασίας καταγραφής σύμφωνα με το δίκαιο του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.
- (43) Οι εκζητούμενοι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα της κατ'ιδίαν συνάντησης με τον δικηγόρο που τους εκπροσωπεί στο κράτος μέλος εκτέλεσης. Τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις σχετικά με τη διάρκεια και τη συχνότητα αυτών των συναντήσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να καθορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις για την κατοχύρωση της ασφάλειας και της προστασίας, ιδίως του δικηγόρου και του εκζητούμενου, στον τόπο στον οποίο πραγματοποιείται η διαβούλευση μεταξύ του δικηγόρου και του εκζητούμενου. Αυτές οι πρακτικές ρυθμίσεις δεν θα πρέπει να θίγουν την πραγματική άσκηση και την ουσία του δικαιώματος των υπόπτων ή κατηγορουμένων να διαβουλεύονται με τον δικηγόρο τους.
- (44) Οι εκζητούμενοι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα επικοινωνίας με τον δικηγόρο που τους εκπροσωπεί στο κράτος εκτέλεσης. Αυτή η επικοινωνία θα πρέπει να μπορεί να πραγματοποιείται σε οιοδήποτε στάδιο, μεταξύ άλλων πριν από κάθε άσκηση του δικαιώματος διαβούλευσης με τον δικηγόρο. Τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις σχετικά με τη διάρκεια, τη συχνότητα και τον τρόπο της επικοινωνίας μεταξύ των εκζητούμενων και του δικηγόρου τους, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη χρήση τηλεδιάσκεψης και άλλης τεχνολογίας επικοινωνιών προς διεξαγωγή αυτής της επικοινωνίας. Αυτές οι πρακτικές ρυθμίσεις δεν θα πρέπει να θίγουν την πραγματική άσκηση και την ουσία του δικαιώματος των εκζητούμενων να επικοινωνούν και να διαβουλεύονται με τον δικηγόρο τους.
- (45) Τα κράτη μέλη εκτέλεσης θα πρέπει να καθορίζουν τις απαραίτητες ρυθμίσεις για να διασφαλίζουν ότι οι εκζητούμενοι μπορούν να ασκούν αποτελεσματικά το δικαίωμά τους πρόσβασης σε δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης, μεταξύ άλλων ρυθμίζοντας τη συνδρομή δικηγόρου όταν οι εκζητούμενοι δεν έχουν, εκτός αν παραιτήθηκαν από το εν λόγω δικαίωμα. Οι ρυθμίσεις αυτές, συμπεριλαμβανομένων ενδεχομένως των ρυθμίσεων για το ευεργέτημα της πείνας, διέπονται από το εθνικό δίκαιο. Μπορούν να προβλέπουν, μεταξύ άλλων, ότι οι αρμόδιες αρχές κανονίζουν τη συνδρομή δικηγόρου βάσει καταλόγου διαθέσιμων δικηγόρων από τον οποίον μπορούν να επιλέξουν οι εκζητούμενοι.
- (46) Η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους έκδοσης, μόλις ενημερωθεί ότι ο εκζητούμενος επιθυμεί να ορίσει δικηγόρο σε αυτό το κράτος μέλος, θα πρέπει να παρέχει στον εκζητούμενο χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση πληροφορίες για να τον διευκολύνει να ορίσει δικηγόρο στο εν λόγω κράτος μέλος. Αυτές οι πληροφορίες μπορούν, λόγω χάρη, να περιλαμβάνουν ισχύοντα κατάλογο δικηγόρων ή το όνομα δικηγόρου που ασκεί καθήκοντα στο κράτος έκδοσης, που να μπορεί να παράσχει πληροφόρηση και συμβουλές σε

- υποθέσεις ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Τα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν από τον κατάλληλο δικηγορικό σύλλογο να καταρτίσει αυτόν τον κατάλογο.
- (47) Η διαδικασία παράδοσης είναι ζωτικής σημασίας για τη συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών. Η τήρηση των προθεσμιών που καθορίζονται στην απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ είναι πολύ σημαντική για τη συνεργασία αυτή. Για τον λόγο αυτό, ενώ οι εκζητούμενοι θα πρέπει να μπορούν να ασκούν πλήρως τα δικαιώματά τους βάσει της παρούσας οδηγίας σε διαδικασίες εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, οι εν λόγω προθεσμίες θα πρέπει να τηρούνται.
- (48) Εν αναμονή ενωσιακής νομοθετικής πράξης περί του ευεργετήματος της πενίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόζουν το εθνικό τους δίκαιο περί του ευεργετήματος της πενίας, το οποίο θα πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τον Χάρτη, την ΕΣΔΑ και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- (49) Κατ' εφαρμογή της αρχής της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπίζουν επαρκή και αποτελεσματικά ένδικα βοηθήματα για την προστασία των δικαιωμάτων που παρέχονται σε άτομα βάσει της παρούσας οδηγίας.
- (50) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε, κατά την αξιολόγηση των καταθέσεων του υπόπτου ή κατηγορουμένου ή των αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται κατά παράβαση του δικαιώματός του για πρόσβαση σε δικηγόρο ή όταν έχει εγκριθεί παρέκκλιση από το εν λόγω δικαίωμα, να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα της υπεράσπισης και η δίκαιη διεξαγωγή της δίκης. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σύμφωνα με την οποία τα δικαιώματα της υπεράσπισης, καταρχήν, θα θίγονται ανεπανόρθωτα όταν ενοχοποιητικές καταθέσεις που λαμβάνονται κατά την αστυνομική εξέταση χωρίς πρόσβαση σε δικηγόρο χρησιμοποιούνται για την καταδίκη του κατηγορουμένου. Τούτο θα πρέπει να ισχύει με την επιφύλαξη της χρήσης των καταθέσεων για άλλους σκοπούς επιτρεπόμενους από το εθνικό δίκαιο, όπως η ανάγκη τέλεσης επειγουσών ερευνητικών πράξεων για την αποφυγή της διάπραξης άλλων αδικημάτων ή την αποφυγή σοβαρών δυσμενών επιπτώσεων για οποιοδήποτε πρόσωπο ή λόγω επείγουσας ανάγκης να αποτραπεί σημαντικός κίνδυνος για την ποινική διαδικασία, όταν η πρόσβαση σε δικηγόρο ή η καθυστέρηση της εξέτασης θα έθιγε ανεπανόρθωτα τις εν εξελίξει έρευνες όσον αφορά σε σοβαρό έγκλημα. Τέλος, δεν θα πρέπει να θίγονται εν προκειμένω οι εθνικοί κανόνες ή τα εθνικά συστήματα που αφορούν το παραδεκτό των αποδείξεων, ούτε να κωλύονται τα κράτη μέλη να διατηρούν σύστημα το οποίο να προβλέπει την προσκόμιση όλων των αποδεικτικών στοιχείων ενώπιον δικαστηρίου ή δικαστή, χωρίς χωριστή ή προηγούμενη αξιολόγηση του παραδεκτού των αποδεικτικών αυτών στοιχείων.
- (51) Το καθήκον μέριμνας για υπόπτους ή κατηγορουμένους που βρίσκονται ενδεχομένως σε θέση αδυναμίας ενισχύει τη χρηστή απονομή δικαιοσύνης. Συνεπώς, οι εισαγγελικές αρχές, οι αρχές επιβολής του νόμου και οι δικαστικές αρχές θα πρέπει να διευκολύνουν τα πρόσωπα αυτά να ασκούν αποτελεσματικά τα δικαιώματα που προβλέπει η παρούσα οδηγία, λαμβάνοντας υπόψη, για παράδειγμα, τυχόν ενδεχόμενη αδυναμία που επηρεάζει την ικανότητά τους να ασκήσουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και να ενημερώνουν ένα τρίτο πρόσωπο σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας τους και λαμβάνοντας κατάλληλα μέτρα για τη διασφάλιση της τήρησης των συγκεκριμένων δικαιωμάτων.
- (52) Η παρούσα οδηγία συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, του δικαιώματος στην ελευθερία και την ασφάλεια, του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, του δικαιώματος στην ακεραιότητα του προσώπου, των δικαιωμάτων του παιδιού, της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρίες, του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής και δίκαιης δίκης, του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος της υπεράσπισης. Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εφαρμόζεται σύμφωνα με τα εν λόγω δικαιώματα και αρχές.
- (53) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας, όταν αντιστοιχούν σε δικαιώματα κατοχυρωμένα από την ΕΣΔΑ, εφαρμόζονται κατά τρόπο συνεπή με τα δικαιώματα αυτά και σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- (54) Η παρούσα οδηγία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες. Τα κράτη μέλη μπορούν να διευρύνουν τα δικαιώματα που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία με σκοπό την παροχή μεγαλύτερης προστασίας. Αυτό το υψηλότερο επίπεδο προστασίας δεν θα πρέπει να αποτελεί φραγμό στην αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων την οποία οι εν λόγω ελάχιστοι κανόνες αποσκοπούν να διευκολύνουν. Ο βαθμός προστασίας δεν θα πρέπει ποτέ να υπολείπεται από τα πρότυπα του Χάρτη ή της ΕΣΔΑ, όπως αυτά έχουν ερμηνευθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- (55) Η παρούσα οδηγία προάγει τα δικαιώματα των παιδιών και λαμβάνει υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης για μια φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη, ιδίως τις διατάξεις περί πληροφόρησης και συμβουλευτικής υποστήριξης των παιδιών. Η παρούσα οδηγία εξασφαλίζει ότι οι ύποπτοι και κατηγορούμενοι, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, ενημερώνονται επαρκώς ούτως ώστε να κατανοούν τις συνέπειες της παραίτησης από δικαίωμα προβλεπόμενο στην παρούσα οδηγία και ότι τυχόν τέτοια παραίτηση δίνεται οικειοθελώς και χωρίς περιθώρια αμφιβολίας. Όταν ο ύποπτος ή κατηγορούμενος είναι παιδί, ο ασκών τη γονική αυτού μέριμνα θα πρέπει να ενημερώνεται το νωρίτερο δυνατό μετά τη στέρηση της ελευθερίας του παιδιού και θα πρέπει να του παρέχονται οι σχετικοί λόγοι. Εάν η

ενημέρωση του ασκούντος τη γονική μέριμνα αντιβαίνει στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, θα πρέπει στη θέση του να ενημερώνεται άλλος πιο ενδεδειγμένος ενήλικας, όπως ένας συγγενής. Δεν θα πρέπει να θίγονται εν προκειμένω οι διατάξεις του εθνικού δικαίου που απαιτούν να ενημερώνονται για τη στέρηση της ελευθερίας παιδιού τυχόν ειδικές αρχές, ιδρύματα ή άτομα, που είναι ιδίως αρμόδια για την προστασία και ευημερία των παιδιών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μην περιορίζουν ή να αναβάλουν την άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας με τρίτους όσον αφορά σε ύποπτους ή κατηγορούμενους παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους, εκτός από πολύ εξαιρετικές περιστάσεις. Σε περίπτωση που εφαρμοστεί αναβολή, το παιδί δεν θα πρέπει πάντως να κρατείται σε απομόνωση και θα πρέπει να του επιτρέπεται να επικοινωνεί λόγου χάρη με ίδρυμα ή άτομο αρμόδιο για την προστασία και την ευημερία των παιδιών.

- (56) Σύμφωνα με την από 28 Σεπτεμβρίου 2011 κοινή πολιτική δήλωση των κρατών μελών και της Επιτροπής σχετικά με τα επεξηγηματικά έγγραφα⁽¹⁾, τα κράτη μέλη ανέλαβαν να συνοδεύουν, σε αιτιολογημένες περιπτώσεις, την κοινοποίηση των μέτρων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο με ένα ή περισσότερα έγγραφα στα οποία θα επεξηγείται η σχέση μεταξύ των διάφορων μερών μιας οδηγίας και των αντίστοιχων μερών των πράξεων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο. Όσον αφορά την παρούσα οδηγία, ο νομοθέτης θεωρεί αιτιολογημένη τη διαβίβαση τέτοιων εγγράφων.
- (57) Για το λόγο ότι οι στόχοι της παρούσας οδηγίας, δηλαδή ο καθορισμός κοινών ελάχιστων κανόνων για το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και στο πλαίσιο διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας και επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας, είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, αλλά δύναται, λόγω της κλίμακας του μέτρου, να επιτευχθούν καλύτερα σε ενωσιακό επίπεδο, η Ένωση μπορεί να λάβει μέτρα, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας του άρθρου 5 ΣΕΕ. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, η οποία επίσης καθορίζεται στο εν λόγω άρθρο, η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη αυτών των στόχων.
- (58) Σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του πρωτοκόλλου αριθ. 21 για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας όσον αφορά στο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, το οποίο προσαρτάται στη ΣΕΕ και στη ΣΛΕΕ, και με την επιφύλαξη του άρθρου 4 του εν λόγω πρωτοκόλλου, τα κράτη μέλη αυτά δεν συμμετέχουν στη θέσπιση της παρούσας οδηγίας και δεν δεσμεύονται από αυτήν ούτε υπόκεινται στην εφαρμογή της.
- (59) Σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του πρωτοκόλλου αριθ. 22 σχετικά με τη θέση της Δανίας, το οποίο προσαρτάται στη ΣΕΕ και στη ΣΛΕΕ, η Δανία δεν συμμετέχει στη θέσπιση της παρούσας οδηγίας και δεν δεσμεύεται από αυτήν ούτε υπόκειται στη εφαρμογή της.

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

Άρθρο 1

Αντικείμενο

Η παρούσα οδηγία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες σχετικά με τα δικαιώματα των υπόπτων και κατηγορουμένων στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και των προσώπων που υπάγονται στη διαδικασία της απόφασης-πλαισίου 2002/584/ΔΕΥ («διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης»), όσον αφορά στην πρόσβαση σε δικηγόρο, την ενημέρωση τρίτου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας και την επικοινωνία με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας.

Άρθρο 2

Πεδίο εφαρμογής

1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε ύποπτους ή σε κατηγορούμενους στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας από τη στιγμή που λαμβάνουν γνώση από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους, μέσω επίσημης ειδοποίησης ή με άλλο τρόπο, ότι θεωρούνται ύποπτοι ή κατηγορούνται για την τέλεση αξιόποινης πράξης, ασχέτως αν έχουν στατηθεί την ελευθερία τους. Εφαρμόζεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας, ήτοι μέχρις ότου κριθεί οριστικά αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος τέλεσε την αξιόποινη πράξη, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της επιμέτρησης της ποινής και της εκδίκασης τυχόν προσφυγής.
2. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε πρόσωπα που υπάγονται στη διαδικασία του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (εκζητούμενοι) από τον χρόνο σύλληψής τους στο κράτος μέλος εκτέλεσης σύμφωνα με το άρθρο 10.
3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται επίσης, υπό τους ίδιους με τους προβλεπόμενους στην παράγραφο 1 όρους, σε άλλα πρόσωπα πλην υπόπτων ή κατηγορουμένων τα οποία, κατά τη διάρκεια της εξέτασης από την αστυνομία ή άλλες αρχές επιβολής του νόμου, καθίστανται ύποπτοι ή κατηγορούμενοι.
4. Με την επιφύλαξη του δικαιώματος δικαίως δίκης, όσον αφορά σε ήσσονος σημασίας παραβάσεις:
 - α) όταν το δικαιο κράτους μέλους προβλέπει την επιβολή κύρωσης από αρχή πλην δικαστηρίου με δικαιοδοσία σε ποινικές υποθέσεις και για την επιβολή της εν λόγω κύρωσης υπάρχει δυνατότητα προσφυγής ή παραπομπής ενώπιον τέτοιου δικαστηρίου· ή
 - β) όταν δεν μπορεί να επιβληθεί ως ποινή η στέρηση της ελευθερίας,

η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται μόνο στη διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου με δικαιοδοσία σε ποινικές υποθέσεις

⁽¹⁾ ΕΕ C 369 της 17.12.2011, σ. 14.

Σε κάθε περίπτωση, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται πλήρως όταν ο ύποπτος ή κατηγορούμενος έχει στερηθεί την ελευθερία του, ανεξάρτητα από το στάδιο της ποινικής διαδικασίας.

Άρθρο 3

Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν το δικαίωμα των υπόπτων και κατηγορουμένων να έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο εντός προθεσμίας και κατά τρόπο που να επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να ασκούν τα δικαιώματα υπεράσπισης τους πρακτικά και αποτελεσματικά.

2. Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Σε κάθε περίπτωση, οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο από οποιαδήποτε από τις ακόλουθες χρονικές στιγμές, ανάλογα με το ποια προκύπτει πρώτη:

- a) προτού εξεταστούν από την αστυνομία ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου ή δικαστική αρχή·
- β) κατά τη διενέργεια ερευνητικής πράξης ή άλλης πράξης συλλογής αποδεικτικών στοιχείων από ερευνητική ή άλλη αρμόδια αρχή σύμφωνα με την παράγραφο 3 στοιχείο γ)·
- γ) χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας·
- δ) όταν έχουν κλητευθεί ενώπιον δικαστηρίου με δικαιοδοσία σε ποινικές υποθέσεις, εγκαίρως πριν παραστούν ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου.

3. Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο συνεπάγεται τα ακόλουθα:

- a) Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα κατ' ιδίαν συνάντησης και επικοινωνίας με τον δικηγόρο που τους εκπροσωπεί, μεταξύ άλλων πριν από την εξέτασή τους από την αστυνομία ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου ή δικαστική αρχή.
- β) Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν την παρουσία και τη συμμετοχή του δικηγόρου τους κατά την εξέτασή τους. Η συμμετοχή αυτή συνάδει με διαδικασίες του εθνικού δικαίου, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω διαδικασίες δεν θίγουν την αποτελεσματική άσκηση και την ουσία του συγκεκριμένου δικαιώματος. Όταν συμμετέχει δικηγόρος κατά την εξέταση, το γεγονός ότι έλαβε χώρα αυτή η συμμετοχή σημειώνεται μέσω της διαδικασίας καταγραφής σύμφωνα με το δίκαιο του σχετικού κράτους μέλους.
- γ) Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι έχουν τουλάχιστον το δικαίωμα να ζητούν την παράσταση του δικηγόρου τους στις ακόλουθες ερευνητικές πράξεις ή άλλες πράξεις συλλογής αποδεικτικών στοιχείων, εφόσον οι εν λόγω πράξεις προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο και εφόσον ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος υποχρεούται να παραστεί στη συγκεκριμένη πράξη:

i) διέλευση προσώπων για αναγνώριση·

ii) κατ' αντιπαράσταση εξετάσεις·

iii) αναπαράστασεις του εγκλήματος.

4. Τα κράτη μέλη επιδιώκουν να διαθέτουν γενική ενημέρωση ώστε να διευκολύνουν τους υπόπτους και τους κατηγορούμενους να προσφύγουν σε δικηγόρο.

Παρά τις διατάξεις εθνικού δικαίου που αφορούν την υποχρεωτική παράσταση δικηγόρου, τα κράτη μέλη καθορίζουν τις αναγκαίες ρυθμίσεις ώστε να διασφαλίζουν ότι ύποπτοι και κατηγορούμενοι που στερούνται της ελευθερίας τους είναι σε θέση να ασκούν αποτελεσματικά το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, εκτός εάν έχουν παραιτηθεί από το δικαίωμα αυτό σύμφωνα με το άρθρο 9.

5. Σε εξαιρετικές περιστάσεις και μόνο κατά το στάδιο της προδικασίας, επιτρέπεται τα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν προσωρινά από την εφαρμογή της παραγράφου 2 στοιχείο γ), όταν, για λόγους γεωγραφικής απομόνωσης του υπόπτου ή κατηγορουμένου, είναι αδύνατη η διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας.

6. Σε εξαιρετικές περιστάσεις και μόνο κατά το στάδιο της προδικασίας, τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν προσωρινά από την εφαρμογή των προβλεπόμενων στην παράγραφο 3 δικαιωμάτων, στον βαθμό που ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης το δικαιολογούν, για έναν από τους ακόλουθους επιτακτικούς λόγους:

- a) όταν υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αποτραπούν σοβαρές συνέπειες για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα προσώπου·
- β) όταν είναι επιτακτική η ανάληψη άμεσης δράσης από τις αρχές έρευνας προς αποτροπή σημαντικού κινδύνου για την ποινική διαδικασία.

Άρθρο 4

Απόρρητο

Τα κράτη μέλη σέβονται το απόρρητο της επικοινωνίας μεταξύ ενός υπόπτου ή κατηγορουμένου και του δικηγόρου του κατά την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο που προβλέπεται από την παρούσα οδηγία. Η εν λόγω επικοινωνία περιλαμβάνει τις συναντήσεις, την αλληλογραφία, τις τηλεφωνικές συνομιλίες και άλλες μορφές επικοινωνίας που επιτρέπονται βάσει του εθνικού δικαίου.

Άρθρο 5

Δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι οι οποίοι στερούνται την ελευθερία τους να έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν, εφόσον το επιθυμούν, να ενημερωθεί, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, για τη στέρηση της ελευθερίας τους τουλάχιστον ένα πρόσωπο της επιλογής τους, όπως συγγενής ή εργοδότης.

2. Εάν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος είναι παιδί, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο ασκών τη γονική μέριμνα του παιδιού να ενημερωθεί το νωρίτερο δυνατόν για τη στέρηση της ελευθερίας του και για τους σχετικούς λόγους, εκτός εάν τούτο αντιβαίνει στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, οπότε ενημερώνεται κάποιος άλλος ενδεδειγμένος ενήλικας. Για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου, ως παιδί θεωρείται πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν προσωρινά από την εφαρμογή των προβλεπόμενων στις παραγράφους 1 και 2 δικαιωμάτων όταν ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης το δικαιολογούν, για έναν από τους ακόλουθους επιτακτικούς λόγους:

- α) όταν υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αποτραπούν σοβαρές συνέπειες για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα προσώπου· ή
- β) όταν υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αποτραπεί μια κατάσταση κατά την οποία μπορεί να παρουσιαστεί σημαντικός κίνδυνος για την ποινική διαδικασία.

4. Όταν τα κράτη μέλη παρεκκλίνουν προσωρινά από την εφαρμογή των δικαιωμάτων που προβλέπονται στην παράγραφο 2, εξασφαλίζουν ότι μια αρχή αρμόδια για την προστασία και ευημερία των παιδιών ενημερώνεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση για τη στέρηση της ελευθερίας του παιδικού.

Άρθρο 6

Το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι που στερούνται την ελευθερία τους έχουν δικαίωμα επικοινωνίας χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση με ένα τουλάχιστον τρίτο πρόσωπο, όπως με συγγενή, που έχουν υποδείξει οι ίδιοι.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίζουν ή να αναβάλλουν την άσκηση του δικαιώματος της παραγράφου 1 λόγω επιτακτικών αναγκών ή αναλογικών επιχειρησιακών απαιτήσεων.

Άρθρο 7

Το δικαίωμα επικοινωνίας με τις προξενικές αρχές

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν το δικαίωμα των υπόπτων ή των κατηγορουμένων που είναι αλλοδαποί και που στερούνται την ελευθερία τους να ενημερώνουν τις προξενικές αρχές του κράτους του οποίου είναι σχετικά με το γεγονός της στέρησης της ελευθερίας τους χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και να επικοινωνούν με τις εν λόγω αρχές, εφόσον το επιθυμούν. Ωστόσο, όταν οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι είναι υπήκοοι δυο ή περισσότερων κρατών, μπορούν να επιλέξουν τις τυχόν προξενικές αρχές οι οποίες θα πρέπει να ενημερωθούν για τη στέρηση της ελευθερίας τους και με τις οποίες επιθυμούν να επικοινωνήσουν.

2. Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι έχουν επίσης δικαίωμα επίσκεψης από τις προξενικές τους αρχές, δικαίωμα συνομιλίας και αλληλογραφίας μαζί τους και το δικαίωμα να κανονίζεται η νομική τους εκπροσώπηση από τις προξενικές τους αρχές, εφόσον το επιθυμούν οι ενδιαφερόμενοι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι και οι εν λόγω αρχές δεν έχουν αντίρρηση.

3. Η άσκηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο μπορεί να ρυθμίζεται στο εθνικό δίκαιο ή σε διαδικασίες, εφόσον στο δίκαιο και τις διαδικασίες αυτές διαφυλάσσονται πλήρως οι σκοποί για τους οποίους προορίζονται τα εν λόγω δικαιώματα.

Άρθρο 8

Γενικοί όροι για την εφαρμογή προσωρινών παρεκκλίσεων

1. Οποιαδήποτε προσωρινή παρέκκλιση δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος 5 ή 6 ή δυνάμει του άρθρου 5 παράγραφος 3:

- α) είναι αναλογική και δεν υπερβαίνει τα όρια του αναγκαίου·
- β) είναι αυστηρά χρονικά καθορισμένη·
- γ) δεν βασίζεται αποκλειστικά στον τύπο ή τη σοβαρότητα του καταγγελλόμενου αδικήματος· και
- δ) δεν προσβάλλει τον συνολικότερο δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας.

2. Οι προσωρινές παρεκκλίσεις δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος 5 ή 6 δύνανται να εγκρίνονται μόνο με προσηκόντως αιτιολογημένη κατά περίπτωση απόφαση, είτε δικαστικής αρχής είτε άλλης αρμόδιας αρχής, υπό τον όρο ότι η απόφαση μπορεί να υπαχθεί σε δικαστικό έλεγχο. Η προσηκόντως αιτιολογημένη απόφαση καταγράφεται μέσω της διαδικασίας καταγραφής σύμφωνα με το δίκαιο του σχετικού κράτους μέλους.

3. Οι προσωρινές παρεκκλίσεις δυνάμει του άρθρου 5 παράγραφος 3 δύνανται να εγκρίνονται μόνο με προσηκόντως αιτιολογημένη κατά περίπτωση απόφαση, είτε δικαστικής αρχής, είτε άλλης αρμόδιας αρχής υπό τον όρο ότι η απόφαση μπορεί να υπαχθεί σε δικαστικό έλεγχο.

Άρθρο 9

Παραίτηση από δικαίωμα

1. Με την επιφύλαξη διατάξεων εθνικού δικαίου που απαιτούν την υποχρεωτική παρουσία ή συνδρομή δικηγόρου, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, σε σχέση με παραίτηση από δικαίωμα προβλεπόμενο στα άρθρα 3 και 10:

- α) ο ύποπτος ή κατηγορούμενος έχει λάβει προφορικά ή εγγράφως σαφή και επαρκή ενημέρωση σε απλή και κατανοητή γλώσσα σχετικά με το περιεχόμενο του συγκεκριμένου δικαιώματος και τις ενδεχόμενες συνέπειες της παραίτησης από αυτό· και

β) η παραίτηση δίνεται ελεύθερα και χωρίς περιθώρια αμφιβολίας.

2. Η παραίτηση, η οποία μπορεί να είναι γραπτή ή προφορική, καθώς και οι περιστάσεις υπό τις οποίες δόθηκε η παραίτηση καταγράφονται, μέσω της διαδικασίας καταγραφής σύμφωνα με το δικαίωμα του οικείου κράτους μέλους.

3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή ο κατηγορούμενος μπορούν να ανακαλέσουν παραίτηση μεταγενέστερα, σε οποιαδήποτε στιγμή της ποινικής διαδικασίας, και ότι ενημερώνονται σχετικά με αυτήν τη δυνατότητα. Αυτή η ανάκληση τίθεται σε ισχύ από τη χρονική στιγμή της άσκησης της.

Άρθρο 10

Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στη διαδικασία του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ο εκζητούμενος έχει δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης μετά τη σύλληψή του βάσει του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

2. Όσον αφορά στο περιεχόμενο του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης, ο εκζητούμενος έχει τα ακόλουθα δικαιώματα στο εν λόγω κράτος μέλος:

α) το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο εντός προθεσμίας και κατά τρόπο που να επιτρέπει στον εκζητούμενο να ασκήσει τα δικαιώματά του αποτελεσματικά και σε κάθε περίπτωση χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας·

β) το δικαίωμα συνάντησης και επικοινωνίας με τον δικηγόρο που τον εκπροσωπεί·

γ) το δικαίωμα να ζητά την παρουσία και τη συμμετοχή του δικηγόρου του κατά την εξέταση του εκζητούμενου από την εκτελεστική δικαστική αρχή σύμφωνα με τις διαδικασίες του εθνικού δικαίου. Η συμμετοχή του δικηγόρου στην εξέταση σημειώνεται μέσω της διαδικασίας καταγραφής σύμφωνα με το δικαίωμα του σχετικού κράτους μέλους.

3. Τα δικαιώματα που προβλέπονται στα άρθρα 4, 5, 6, 7, 9 και, όταν ισχύει η προσωρινή παρέκκλιση σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 3, στο άρθρο 8, ισχύουν, τηρουμένων των αναλογιών, στις διαδικασίες του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στο κράτος μέλος εκτέλεσης.

4. Η αρμόδια αρχή στο κράτος μέλος εκτέλεσης ενημερώνει τον εκζητούμενο, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη στέρηση της ελευθερίας, ότι έχει δικαίωμα να ορίσει δικηγόρο στο κράτος μέλος έκδοσης. Ο ρόλος του εν λόγω δικηγόρου στο κράτος μέλος έκδοσης είναι να βοηθά τον δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης με την παροχή πληροφοριών και συμβουλών στον εν λόγω δικηγόρο, ώστε ο εκζητούμενος να ασκήσει αποτελεσματικά τα δικαιώματά του δυνάμει της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ.

5. Σε περίπτωση που ο εκζητούμενος επιθυμεί να ασκήσει το δικαίωμα να ορίσει δικηγόρο στο κράτος μέλος έκδοσης και δεν έχει ήδη τέτοιο δικηγόρο, η αρμόδια αρχή στο κράτος μέλος εκτέλεσης ενημερώνει ταχέως την αρμόδια αρχή στο κράτος μέλος

έκδοσης. Η αρμόδια αρχή στο εν λόγω κράτος μέλος παρέχει, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, στον εκζητούμενο πληροφορίες που τον διευκολύνουν να ορίσει εκεί δικηγόρο.

6. Το δικαίωμα του εκζητούμενου να ορίσει δικηγόρο στο κράτος μέλος έκδοσης δεν θίγει τις προθεσμίες της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ ή την υποχρέωση της δικαστικής αρχής εκτέλεσης να αποφασίσει, εντός των εν λόγω προθεσμιών και των όρων που τίθενται από την εν λόγω απόφαση-πλαίσιο, αν το πρόσωπο πρέπει να παραδοθεί.

Άρθρο 11

Ευεργέτημα πενίας

Η παρούσα οδηγία δεν θίγει το εθνικό δικαίωμα περί του ευεργετήματος της πενίας, το οποίο είναι εφαρμοστέο σύμφωνα με τον Χάρτη και την ΕΣΔΑ.

Άρθρο 12

Ένδικα βοηθήματα

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι σε ποινική διαδικασία καθώς και οι εκζητούμενοι σε διαδικασία του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης έχουν στη διάθεσή τους αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα δυνάμει του εθνικού δικαίου σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων βάσει της παρούσας οδηγίας.

2. Με την επιφύλαξη των εθνικών κανόνων και συστημάτων για το παραδεκτό των αποδείξεων, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, στις ποινικές διαδικασίες, κατά την αξιολόγηση των καταθέσεων του υπόπτου ή κατηγορουμένου ή των αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται κατά παράβαση του δικαιώματός του για πρόσβαση σε δικηγόρο ή όταν έχει εγκριθεί παρέκκλιση από αυτό το δικαίωμα σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 6, να τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης και η δίκαιη διεξαγωγή της δίκης.

Άρθρο 13

Ευάλωτα άτομα

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες των υπόπτων και των κατηγορουμένων αν πρόκειται για ευάλωτα άτομα.

Άρθρο 14

Ρήτρα μη υποβάθμισης των προτύπων

Καμία διάταξη της παρούσας οδηγίας δεν επιτρέπεται να εκληφθεί υπό την έννοια ότι περιορίζει ή αποκλίνει από τα δικαιώματα και τις δικονομικές εγγυήσεις που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη, την ΕΣΔΑ ή άλλες σχετικές διατάξεις διεθνούς δικαίου ή το δικαίωμα οποιουδήποτε κράτους μέλους που παρέχουν υψηλότερο βαθμό προστασίας.

Άρθρο 15

Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε εφαρμογή τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία έως τις 27 Νοεμβρίου 2016. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

2. Όταν τα εν λόγω μέτρα θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, περιέχουν αναφορά στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια αναφορά επ' ευκαιρία της επίσημης δημοσίευσής τους. Ο τρόπος αυτής της αναφοράς καθορίζεται από τα κράτη μέλη.

3. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή τις διατάξεις εθνικού δικαίου τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που καλύπτεται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 16

Έκθεση

Η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, έως τις 28 Νοεμβρίου 2019, έκθεση στην οποία αξιολογείται το κατά πόσον τα κράτη μέλη έχουν λάβει τα απαραίτητα μέτρα για τη συμμόρφωση προς την παρούσα οδηγία, περιλαμβανομένης της αξιολόγησης της εφαρμογής του άρθρου 3 παράγραφος 6, σε συνδυασμό με το άρθρο 8 παράγραφοι 1 και 2, συνοδευόμενη, εάν απαιτείται, από νομοθετικές προτάσεις.

Άρθρο 17

Έναρξη ισχύος

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Άρθρο 18

Αποδέκτες

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη σύμφωνα με τις Συνθήκες.

Στρασβούργο, 22 Οκτωβρίου 2013.

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
Ο Πρόεδρος
M. SCHULZ

Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
V. LEŠKEVIČIUS